

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТРАНСПЛАНТОЛОГІЄЮ В УКРАЇНІ

WAYS OF IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF STATE CONTROL OF TRANSPLANTOLOGY IN UKRAINE

У статті досліджено, що нині в Україні: не скоригований перелік установ, що є базами вилучення донорських органів; не затверджено стандарти відбору; не ухвалено Положення про базу забору донорських органів, відсутні загальноосвітні навчальні програми, єдина державна інформаційна система; у засобах масової інформації наявна велика кількість публікацій негативного змісту; недостатня координація роботи суб'єктів трансплантації; відсутній контроль за якістю трансплантатів і реєстр хворих з пересадженими органами. Визначено, що подальший розвиток трансплантології потребує від органів державного управління здійснення ефективних структурних змін, спрямованих на впровадження надбань трансплантації й доведення їх до рівня європейських країн. Запропоновано авторську структурно-організаційну модель механізму державного регулювання розвитком трансплантології.

Ключові слова: механізми державного управління, єдина державна інформаційна система, суб'єкти трансплантації, європейські країни, донорство.

В статье исследовано, что сегодня в Украине: не откорректирован перечень организаций, являющимися базами изъятия донорских органов; не утверждены стандарты отбора; не принято Положение о базе забора донорских органов, отсутствуют общеобразовательные учебные программы, единая государственная информационная система; в средствах массовой информации имеется большое количество публикаций негативного содержания; недостаточная координация работы субъектов трансплантации; отсутствует контроль за качеством трансплантатов и реестр больных

с пересаженными органами. Определено, что дальнейшее развитие трансплантологии требует от органов государственного управления осуществления эффективных структурных изменений, направленных на внедрение достижений трансплантации и доведение их до уровня европейских стран. Предложена авторская структурно-организационная модель механизма государственного регулирования развитием трансплантологии.

Ключевые слова: механизмы государственного управления, единая государственная информационная система, субъекты трансплантации, европейские страны, донорство.

The article investigates that, to date, in Ukraine: the list of studies has not been corrected, which is the basis for removing donor organs; not cleared up by the selection; the Regulations on the basis of donor organ harvesting were not adopted, the general educational curriculum was adopted, and the only state information system was established; in mass media there is a large number of publications that are non-existent from the past; lack of coordination of working subjects of planning; a withdrawal certificate for quality transplantation and a registry of patients with transplantation and the body of the body. It has been determined that the further development of transplantation will require state administrations to carry out effective sociological projects aimed at introducing and disseminating the achievements of European countries. The author's proposal on the organization of the state regulation of the development of psychology is proposed.

Key words: mechanisms of state administration, the only state information system, transplant subjects, European countries, donations.

УДК 35.029:3

Мусієнко А.В.

аспірант

Міжрегіональна Академія управління персоналом

Постановка проблеми у загальному вигляді. Усі люди мають непорушне право на охорону здоров'я. Згідно з Законом України (№ 2801–12 від 10.06.18 р), держава і суспільство несуть відповідальність перед майбутніми і сучасним поколіннями за рівень здоров'я українців, збереження генофонду народу, вдосконаленням медичної допомоги, також вони забезпечують пріоритетність охорони здоров'я у діяльності держави, поліпшення умов праці, побуту і відпочинку населення, навчання, розв'язання екологічних проблем, і запровадження здорового способу життя [1].

Головним із напрямів державної політики у галузі охорони здоров'я є державне регулювання у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Потребуючих пересадки органів, тканин або клітин людей дуже багато і з кожним днем кількість реципієнтів

збільшується. У той же час у трансплантології катастрофічно не вистачає донорського матеріалу. На мою думку, оптимальний розвиток державного регулювання у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів має бути спрямований на вирішення головного завдання – кожен реципієнт, який знаходиться у листі очікування, повинен отримати необхідні йому орган чи тканину, тому дуже важливим є розвиток та вдосконалення державного регулювання у сфері трансплантації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші серйозні напрацювання, які створили підвалини для вивчення питань вдосконалення механізмів державного управління трансплантологією в Україні, а також питань організаційно-правового характеру у сфері охорони здоров'я, зустрічаються у працях відомих науковців М. Білинської, Л. Жаліло, Н. Кризиної, І. Рожкової,

Я. Радишева, В. Рудима, І. Солоненко, І. Хожило та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На даний час трансплантологія розвивається за трьома напрямками – трансплантація органів, трансплантація тканин і трансплантація клітин. Законом України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» регулюється в основному діяльність, пов'язана з трансплантацією органів. Потребує стандартизації медична процедура діагностики смерті мозку, відображення її в Українській редакції Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я та приведення законодавства України до стандартів, згідно з якими здійснюється діагностика і лікування пацієнтів з важкими ураженнями головного мозку.

Розвиток трансплантології гальмується через відсутність єдиної державної інформаційної системи трансплантації (далі – ЄДІСТ). Потребує подальшого удосконалення механізм координації роботи державних та комунальних закладів охорони здоров'я і державних наукових установ, які мають право провадити діяльність, пов'язану з трансплантацією органів та інших анатомічних матеріалів людині. Необхідно також установити контроль за якістю трансплантатів. З цією метою слід розробити стандарти та критерії якості, стандарти, згідно з якими здійснюється лікування хворих методом пересадки анатомічних матеріалів людині, а також провести сертифікацію витратних матеріалів для тканинного типування і консервації органів [2]. Регіональні центри трансплантації не мають можливості проводити у необхідній кількості операції з трансплантації органів через відсутність належного матеріально-технічного забезпечення.

Не визначені критерії встановлення ступеня працездатності реципієнта після проведення операції з трансплантації, а також подальшої його реабілітації та працевлаштування.

Однією з причин гальмування розвитку трансплантології є також відсутність викладання у вищих медичних навчальних закладах курсу трансплантології.

Мета статті – удосконалено наукове бачення державного управління трансплантологією, що проявляється у запропонованій комплексній моделі формування державного регулювання трансплантологією.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення нових медичних технологій, підвищення рівня кваліфікації та навчання лікарів, проведення комплексних заходів щодо надання послуг належної якості у сфері трансплантації дасть змогу сформувати позитивну громадську думку, зміцнити довіру громадян до тран-

сплантації як методу лікування [3]. Становлення галузі охорони здоров'я в Україні відбувається сьогодні у складних умовах системної соціально-економічної кризи, трансформацій у соціально-економічній сфері, скорочення бюджетного фінансування медичної допомоги, формує низку викликів щодо подальшого реформування та забезпечення необхідного рівня охорони здоров'я населення регіонів України [4]. Саме тому метою державної політики у цій сфері є кардинальне, системне реформування, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав. При цьому орієнтиром у проведенні реформи є програма ЄС «Європейська стратегія здоров'я – 2020» [5].

Трансплантація органів дозволяє врятувати життя багатьох людей і відновити основні функції, тоді як ніяких співрозмірних по ефективності альтернатив не існує. За 50 років трансплантація стала одним з успішних видів практики у сучасному світі. Однак між країнами наявні дуже великі відмінності у доступі до відповідних операцій з трансплантації та у рівні безпеки, якості, ефективності донорства та трансплантації органів [6]. Тому дуже важливим є розвиток державного регулювання у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Україна, будучи правовою, соціальною державою, повинна забезпечити виконання основних завдань державної політики як у сфері охорони здоров'я в цілому, так і у відносинах, пов'язаних з трансплантацією зокрема. Важливо оптимізувати функціонування як організаційного (інституційного), так і правового механізмів державного регулювання у сфері трансплантації. Важливу роль у цьому має зіграти впровадження досвіду державного регулювання у сфері трансплантації у ЄС. Таким чином, дослідження проблемних питань державного регулювання у сфері трансплантації є одним з першочергових завдань науки державного управління.

Трансплантація є спеціальним методом лікування, що полягає у пересадці реципієнту органу, взятого у людини. При цьому у Законі України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» йдеться не лише про застосування трансплантації, а й про здійснення іншої, пов'язаної з нею діяльності. Зокрема, ст. 3 вказаного Закону встановлюється, що його дія поширюється на діяльність, пов'язану зі взяттям, зберіганням, перевезенням органів, інших анатомічних матеріалів людини та їх трансплантацією, виготовленням біоімплантатів, отриманням і використанням ксенотрансплантатів [7]. Важливо зазначити, що державне регулювання у сфері трансплан-

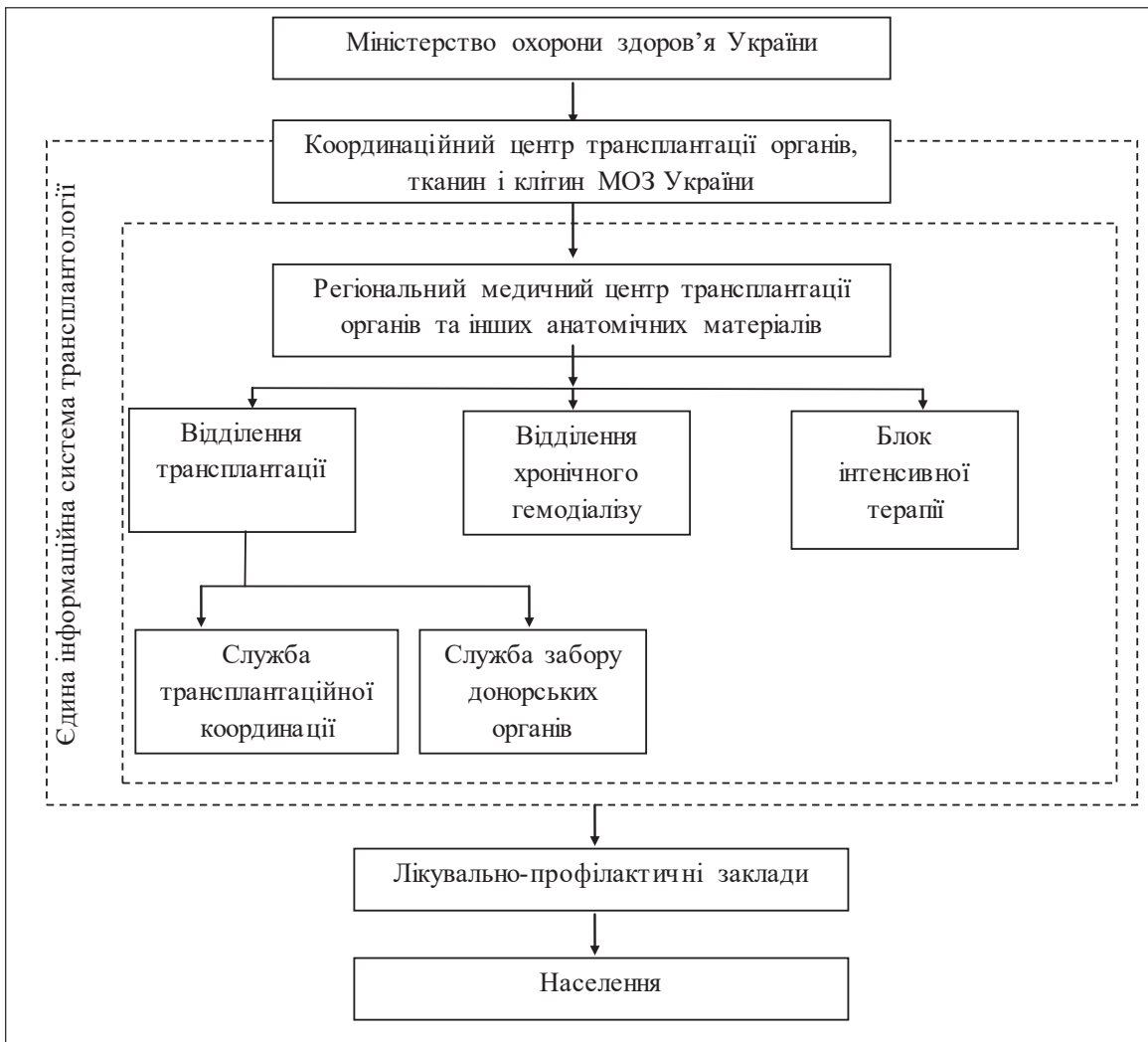

Рис. 1. Структурно-організаційна модель механізму державного регулювання розвитком трансплантології

тації органів повинно бути орієнтоване на пріоритетність посмертного донорства, оскільки за живого донорства наявні ризики завдання шкоди донору або навіть його смерті. Ця позиція повністю узгоджується з керівними принципами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) по трансплантації людських клітин, тканин та органів [8].

Основним стримуючим фактором розвитку трансплантології є дефіцит донорських органів. Рішення проблем донорства багато у чому забезпечує успіх трансплантації. Дуже важливою для вирішення цієї проблеми, безсумнівно, є можливість діагностики смерті мозку, що прирівнюється до біологічної смерті людини. Законодавче рішення цього питання значно полегшує доступ до одержання донорських органів. Однак, попри це, зазначається постійне збільшення розриву між наявністю придатних донорських органів і кількістю потребуючих трансплантації. Подібне становище позбавляє

багатьох пацієнтів єдиного шансу на порятунок, оскільки альтернативні методи лікування лише продовжують життя, не приводячи до вилікування.

Основна проблема трансплантології – низький рівень органного донорства. Головною причиною незадовільного стану посмертного донорства є невідповідність наукового прогресу і сприйняття проблеми трупного донорства у людській свідомості, ставлення громадськості до питань посмертного донорства.

Донорство органів є окремим від трансплантації видом медичної діяльності, реалізується через трансплантаційну координацію і повинно виконуватися в основному не трансплантологами, а персоналом донорських стаціонарів. Змістом цієї медичної діяльності, що має ознаки високотехнологічної медичної допомоги, є скоординовані зусилля стаціонару з підтримки вітальних функцій органів у померлої людини, що мають результатом надання якісного донор-

ського матеріалу. Процес донорства вимагає спільних зусиль, як правило, декількох установ і багатьох фахівців різного профілю – невропатологів, нейрофізіологів, реаніматологів, анестезіологів, адміністраторів, судово-медичних експертів і хірургів.

В Україні: не скоригований перелік установ, що є базами вилучення донорських органів; не затверджено стандарти відбору; не ухвалено Положення про базу забору донорських органів, відсутні загальноосвітні навчальні програми, єдина державна інформаційна система; у засобах масової інформації наявна велика кількість публікацій негативного змісту; недостатня координація роботи суб'єктів трансплантації; відсутній контроль за якістю трансплантатів і реєстр хворих з пересадженими органами. Подальший розвиток трансплантології потребує від органів державного управління здійснення ефективних структурних змін, спрямованих на впровадження надбань трансплантації й доведення їх до рівня європейських країн.

Правове регулювання трансплантології в Україні сформоване, але перебуває у процесі розвитку. Потребують правового регулювання такі питання: безпека інформації, її захист; лікарська таємниця; конфіденційність; охорона прав пацієнта; доступ до інформаційних ресурсів; створення Національного банку органів, тканин і клітин; реєстрів, стандартів якості відповідно до міжнародних норм.

Координаційний центр трансплантації підпорядковується МОЗ України і ключовим елементом у реалізації державних програм з трансплантації. Останній рівень в ієрархічній структурі займають управління охорони здоров'я районних, районних у містах, міських та обласних державних адміністрацій. Первинною одиницею є державні та комунальні заклади охорони здоров'я й керівники державних установ, які мають право займатися трансплантацією. Однак доцільним є створення самостійних відділень діалізу, відділень трансплантації й інтенсивної терапії з бригадами вилучення донорських органів, службою трансплантаційної координації, лабораторною групою. Оптимальна форма організації праці – трансплантаційний центр, що консолідує зусилля всіх суб'єктів і є базою розвитку клінічної трансплантації й оптимальної організаційної форми для лікувальної, наукової, навчальної й інформаційної роботи.

Розглянемо структурно-організаційну модель механізму державного регулювання розвитком трансплантології (рис. 1).

17 травня 2018 року Верховна Рада ухвалила законопроект 2386 а-1 «Про внесення

змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини». Цей документ дає дорогу впровадженню системи трансплантології в Україні, вводить посаду трансплат-координатора і запроваджує добровільну згоду на вилучення органів після смерті.

Законом передбачається ухвалення «презупції незгоди», тобто донором може стати тільки та людина, яка дала свою письмову згоду на посмертне вилучення органів, або якщо жодного волевиявлення вона не залишила – за умови письмової згоди її близьких родичів.

За жодних умов не можуть бути донорами громадяни, загиблі у зоні АТО, діти-сироти, а також невпізнані особи. Фінансування трансплантації здійснюватиметься стовідсотково за рахунок держави – для уникнення зловживань та ризиків, пов'язаних з незаконним донорством.

Висновки. Трансплантація органів та анатомічних матеріалів особи – справа надзвичайно складна та вимагає не лише значної уваги із боку професіоналів-медиків, але й належного правового регулювання, адже у даному випадку йдеться не стільки про біологічні матеріали, скільки про життя та здоров'я людини, повагу до її честі та гідності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України. Документ 2801-12, чинний, поточна редакція від 10.06.2018 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
2. Никоненко А.С. Состояние и перспективы развития трансплантации в Украине. Сучасні медичні технології. 2011. № 3-4. 35 с. 15 с.
3. Волкова О.О. Правові аспекти регулювання трансплантології в сучасній світовій практиці. Вісник НХУ ім. В.Н. Карабіна. Серія «Медицина». 2011. № 22 (975), 335 с. 114 с.
4. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини: Закон України. Документ 1007-14, чинний, поточна редакція від 26.10.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна 2020»: Указ Президента України. Документ 5/2015, поточна редакція від 12.01.2015 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
6. ВОЗ «Трансплантация человеческих клеток, тканей и органов». URL: <http://www.who.int/transplantation/ru/>
7. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини Закон України: Документ 1007-14, чинний, поточна редакція від 26.10.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
8. Трансплантация органов и тканей человека: Резолюция 63-й сессии Всемирной ассамблеи здравоохранения WHA 63.22 от 21 мая 2010 г. URL: http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2010/wha_closes_20100521/ru/